

(א) לקמן דף כב: (ב) מחילתא
(ג) ור"י פ' בא ולקמן דף מח: ע"ש,
(ד) ג'ל רב יהודה אמר שמואל
(ה) וכן איתא ברי"ף וברא"ש,
(ו) פסחים דף נד: (ז) עיין תוס'
סוטה לב: ד"ה ורצין, (ח) ועי'
תוס' סוטה לב ע"ב ד"ה ורבי
תוס' מנחות מג ע"ב ד"ה ואין,
(י) וירכ"ה תוס' לקמן כט. ד"ה
מפני,

גליון הע"ם

מוסף תוספות

מוסף רש"י

רבינו חננאל

[illegible]

מיוחד ולהאי ליטנא גרסינן והרי
זכרם המזון לאחריו דליט צה מלכות
שמיים ולשון זה נראה שהוא עיקר
מדמשי ליה אלף ק"ש וזכרת המזון
דאורייתא והאי בלאתריו עסקינן ואי
לליטנא קמא הלא לא אפרייז צזכרת
המזון לאחריו בזאתא פרייז דלדארי
לתלמודא עילויא אלף ק"ש וזכרת המזון
דאורייתא כו'. ואיז דגרסי הכא
בצלשון קושא ק"ש דרבנן היא אלף
ק"ש דליט צה מלכות שמים וזכרת
המזון דאורייתא לאפקי תפלה דרבנן
ואין צה מלכות שמים למאן דגרסי הכי
מפרשינן לקמן צשכנן דבוקמן
דדברי תורה כבי: יז סה' אקרא.
כשצא משה לפתוח דדרי צירה אחר
לחם לישראל איז אצרך תחלה ואתם
עשו אחרי אמנ כי שס ה' אקרא
בצרכה אתם הצו גורל ללחלוי צלמן
הכי מפרשי לה בצמכת יומא (דף לז):
שאינו טעון לפניו. * כלומר שלא
מאניו לו מקרא מפורש לצרך לפניו:
טעון לאחריו. דרמשיז וכלת וצצנת
וצרכת: תורה שטעונה לפניו.

מזון שהוא טעון לאח
לפניו איכא למפרך
ומה לתורה שכן חיי
מברך לאחריו ואינו
אמר רב ^א יהודה ספק
לא קרא * אינו חוזר
ויציב ספק לא אמר
* מאי טעמא קריאת
דאורייתא מתיב רב
אמר ליה אבוי ההוא
בעל קרי מהרהר בלב
ולא לאחריה ועל המי
מברך לפניו ואי ס"ד
לברוך לאחריה מאי
יציאת מצרים הא אנו
ונימא הא ולא לבעי
דאית בה תרתי וו' א
קריאת שמע ספק לא
היה התפלל לפניו

אמר כבר שתינו מ"מ שמה אמר ק"ש ולא אמר אמת ויציב שזה
שמה לא קרא לא זה ולא זה כיון דספיקא הוא כולי האי לא אטרחו
דשמה קרא ק"ש אחרת ולא יצא כלל במה שעושה עמה ואם ברור
האמת ויציב בלא ק"ש ואם כן כשיאמר מעתה ק"ש לא תקן כלל ולא
אכלא מהאמת ויציב אבל ברור הוא שקרא ק"ש ואפילו הכי היו אמר
שמוסופק אי לא אמר לא פרשת יציאת אמת ויציב ואם כן לא
ויציב לפי דעטם אמת ויציב היו מוסיף יציאת מנרים והלכך היו
דאמרינן לעיל בפרק קמא (דף ג.) בעשר
ורבי יוחנן אמר וצואי שיתפלא אדם בל דיומ. אומר ר"י
דהא מסתמא לא פליג אהא דאמר רב יהודה אמר שמואל

וקבלנו מרבותינו שהיו חכמים מוקמי לה אה דר' יוחנן בתפלת ערביה לבד, וכדאשכחן
 שם מלאכה בחתמה באי כר, דרש רבא ערבירה ומניקה תפנתנו בו ומשלימות בדרך קשישיות
 וסאסור. וכן אמרו בשמיה דר' יוחנן, ומקשיניו ומו אמר ר' יוחנן הכי ואמר ר' תנאי תשעא באי
 תלמי אמר מאי תנעית צבור דקומין, ומשני תלמי נעילה, כלומר ינוי תפלתו שט' באי תפלת
 תלמי ולואו שיחלפה אדם כל היום כלו, ויחנן חלפת רשות אה בתפלת נעילה ותנעית צבור חובה,

מי שמתו פרק שלישי ברכות

לֹא יִתְחַלֵּי. וְאִם כִּיּוֹן דְּלֹא יֵדַע טַעְמָהּ
דְּבִסְמוּךְ יִקְשֶׁה גַם לְדַבְּרֵיהּ מַה לִּי
ק"ש וּבִרְכַּת הַמּוֹזֵן יוֹתֵר מִתְפַּלֵּה וי"ל
לְדַבְּרֵיהּ נִיחָא כִּיּוֹן דְּהִרְהוּר כְּדַבּוּר
דְּמִי יֵשׁ לְהִרְיֵכוּ בְּק"ש וּבִצְרִיכָא הַמּוֹזֵן
שֶׁהוּא מְדַלּוּרֵיהּ יוֹתֵר מִתְפַּלֵּה לְדַבְּרֵיהּ
אֲזַל לְרֵב חֲתָמָא כִּיּוֹן דְּהִרְהוּר אִינוּ
כְּלוּם רַק שְׁלֹא יִהְיֶה יוֹשֵׁב וְצִטֵּל מַה לִּי
ק"ש מַה לִּי תְּפִלָּה: **הָא אִי לֹא אֲתַחֲלִי**
לֹא יִתְחַלֵּי. וְאִם אִימָא דְּכַדְבוּר קֹאמֶר
הָא בְּהִרְהוּר שְׂפִיר דְּמִי וי"ל דְּמִשְׁמַע
דְּלֹא יִתְחַלֵּי אִפִּי בְּהִרְהוּר מְדַלֵּל קֹאמֶר
יִקְרֵר כְּדַבּוּר אִוּי הִירֵהֵר בְּזַרְכִּיּוֹת:
הֲבִי גְרַמִּי לֹא ק"ש וּבִרְכַּת הַמּוֹזֵן
דְּאוֹרִיּוּתָא יוֹתֵר מִתְפַּלֵּל דְּרַבְנִי וְלֹא

יה לאחריה מן ברכת
בת המזון לפנייה מן
חומר ברכת התורה
מקל וחומר ומה
טעון לאחריו תורה
יין שטעונה לאחריה
ברכת התורה מק"ו
לאחריה טעונה לפנייה
אינו דין שיהא טעון
מה למזון שכן נהנה
ם ועוד תנן על המזון
בכרך לפניו תיובתא:
יא קריאת שמע ספק
ורא ספק אמר אמת
ר ואומר אמת ויציב
מע דרבנן אמת ויציב
ה' ב' בשכב ובקומך

גרסינן מידי בתר הכי עד אמר רב
יהודה אמר רב. ופי' הקונטרס ק"ש
לאורייתא כיון שאינו אומר אמת
ויציב כדפי' צממיתין ויש ספרים
גורסים ה"ק"ש דרבנן הוא. ומשני אלא
ק"ש אית צה מלכות שמים וברכת
המזון לאורייתא ותפלה דרבנן וכן
הגירסא צפ"ה וקשה דצממיתין אפי'
דק"ש לאורייתא לכולי עלמא כיון שלא
אמר אמת ויציב דבהכי מיירי מתיניתין
וגם י"ס ספרים גורסים שאני תפלה
דלית צה מלכות שמים והרי ברכת
המזון דלית צה מלכות שמים ותנן על
המזון מצדך לאחריו וכו' אלא היינו
טעמא דק"ש אית צה מלכות שמים
וברכת המזון לאורייתא ותפלה דרבנן
וגם על גירסא זו קשה דלפירשי'
ספק לא אמר אמת ויציב חוזר.
ומימה הא ע"כ צריך לומר

שְׁהוּא מְסוּפָק גַם מִק"ש שֶׁאֵם הִיא
 צָרוּר לוֹ מִק"ש וּסְפָק מֵאִמָּה וַיֵּצֵא לֹא
 יֵהִי מִן הַמּוֹרָה כִּיּוֹן שֶׁהוֹצִיר יֵצִיאֵת
 מִנְרִים בֶּן־ק"ש וְאִם כֵּן הוֹאִיל וּמִסּוּפָק
 מִשְׁנֵיהֶם יִחְזוּר לִק"ש דְּלֵיתָ זֶה תִּרְחִי
 מִלְּבוֹת שִׁמּוֹר וַיִּזְלַח מִנְרִים דְּהִבִּי
 עֲדִיק מְלוּמֵר אִמָּה וַיֵּצֵא דְלִיכָא אֲלֵא
 חֲדָא כְּדֹאמֵר בְּסֻמּוֹךְ גְּזִי מִתְנִי.
 וְאוֹמֵר רַ"י דְּהוֹלִי מִתְנִי גְּזִי בְּעַל קִרִּי
 שִׁיעֵנוּ צוֹ שֶׁלֹּא אִמֵּר ק"ש וְלֹא אִמָּה
 וַיֵּצֵא כֻלָּ וְאִתּוֹ רוֹעִים לְהַסִּיר לוֹ הַלֵּכָךְ
 טוֹב הוּא יוֹמֵר שִׁיֹּאִמֵּר ק"ש דְּלִיכָא
 תִּרְחִי אֲלֵא כִּפְּקָא שְׁהוּא סְפָק אִם אִמֵּר
 אִמָּה וַיֵּצֵא וּמִסּוּפָקָא לִיָּה אִם אִמֵּר
 שְׁנֵיהֶם כְּדִפְרִישִׁית טוֹב הוּא יוֹמֵר
 שִׁיֹּאִמֵּר אִמָּה וַיֵּצֵא מְלוּמֵר ק"ש
 דְּשִׁיֹּאִמֵּר אִמָּה וַיֵּצֵא שִׁמָּה יֵם לְתוֹלֵת
 שְׁתֵּקוֹן הֵכַל דֹּאס קִרָּא כְּבֵר אִמָּה וַיֵּצֵא
 גַם קִרָּא ק"ש כְּבֵר דְּמִסְתַּמְנָא הַתְּפַלָּל
 כְּדִקּוֹן תְּפִלָּה קִיָּם וְחִכִּי אִמָּה וַיֵּצֵא
 וַיֹּאֲלֵ יְדִי שְׁתִּיָּהוּן וְחִכִּי נִמְי מִימָלָא דִּלָּא

ל להיות ועתה כשיאמר אמת ויציב נמצא שהשלים הכל וכי תימא
 בדבן לחזור שניהם אבל אם יאמר ק"ש אין זו תקנה גמורה כל כך
 אמר כבר ק"ש אם כן לא אמר נמי אמת ויציב שאין רגילות לומר
 ספקו עוד אמר הר"ר שמעון* דמייירי שפיר שאינו מסופק
 ויציב דאורייתא שר"ל ספק לא אמר אמת ויציב עם פרשת זריזת
 דיכיר כלל יציאת מצרים וכולה מילתא דיציאת מצרים קרי ליה אמת
 ויציב ככלל אמת ויציב: **ההוא** תורה בתיב. והא
 דכתיב ויבטל סמכתא בגמלת הו"ל:

בה כרבי יוחנן ודוקא בספק התפלל * אבל ודאי התפלל לא " מדע
ומוך וזכר שהתפלל פוסק וכו' וכן אם יכול לחדש דבר בתפלתו:
ע

אפי', כגון שהתפללה תפלה אדעתא דרוביה ושכח שכבר התפלל ועמד להתפלל אדעתא דרוביה באמצע ברכה, שאם לא לגומרה נמצא כמי שנקריב שני מירידין בשחייתו שורד עובד כשר משום באמצע ברכה, ובהא אפי' ר' יוחנן מודה דלא קאמר רבי יוחנן ולואי שיתפלל אבל כל היום כשר יכניסוהו ביה, אבל תפלה חובה לא קאמר רבי יוחנן דשעו ומכריח דחול שבת וכו' גומר דעריכות שחייתו ומנחה, דלא במסוך פוסק אפי' באמצע ברכה.

כא.

עין משפט
נר מצוה

ל' א מ"י פ"ב מהלכות ק"ש
הלכה יג סמג עשין יט
טוש"ע א"ח סימן סז:
ל' ב ג מ"י פ"א מהל' תפלה
הלכה ו סמג עשין יט
טוש"ע א"ח סימן קז סעיף א:
ל' ד מ"י שם הלכה ז סמג
שם טוש"ע א"ח סי' רסח
סיף ב:
ל' ה מ"י פ"א מהלכות תפלה
הלכה ט סמג שם טוש"ע
א"ח סימן קז סעיף א:

תורה אור השלם

1. וְאָבֹלֶת וְשִׁבְעָת וּבִרְכַּת אֵת
 2. אֶלְהִיךָ עַל הָאָרֶץ הַשְּׁבִי
 3. אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: דְּבָרִים ח
 4. כִּי שָׁם אֶקְרָא הַבַּיִת גִּדְּל
 5. לְאֵלֹהֶינָה: דְּבָרִים ל ב
 6. וְשִׁנְתָּם לְבָנִי וּדְבַרְתָּ בָּם
 7. בְּשִׁבְתָּם בְּבֵיתְךָ וּבְלִמְתָּךְ
 8. בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁבְכָךְ וּבְקוֹמָךְ:
 9. דְּבָרִים י ז

רבינו חננאל (המשך)

[illegible]